לשון ארמי הוא ופי׳ נטל חלקו וגורלו מן העונש כנגד

חובתו. ערוך], כ) כריתות כח:, ג) ועי׳ רש״י שם

בכריתות], ד) [לקמן לא:],

ם) [לקמן לב:], ו) [לקמן מ.], מ) [לקמן מ.], מ) [לקמן מ.], מ) [לקמן מ.], ט) [לקמן מ.], י) [לקמן עד.],

ל) [לקמן סט:],

1. וְאָם כֶּבֶשׁ יָבִיא קְרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְּקַבָּה תְּמִימָה יְבִיאָנָה: ויקרא ד לב ב. אם כשב הוא מקריב 2. אם כשב הוא מקריב אֶת קֶרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אתוּ לְפָנֵי יְיָּ; ויקראג. 3. וְאָם עֵז קְרְבָּנוֹ 3. וְאָם עֵּי וְהָקְרִיבוֹ לְפָנֵי יְיָ: ויקרא ג יב

גליון הש"ם

נמ' אמר רב יוסף בריך רחמנא. כעין זה ינמות קה

הגהות הגאון מוה' ליב פישלם

[א] צ"ל כין כחול כין נשבת. (עיין במשנה תמיד נשחט): [ב] צ"ל ובערב שבת ע"ש: [ג] חסר ול"ל אם שחטו [אחר חלות] קודם לתמיד כשר (עיין במשנה דף ס"א ע"א): [ד] חסר ול"ל ואם מרק קודם לדם התמיד כשר קרט (ע"ש): [ה] חבר ול"ל חוץ מהקטר חלבים ואמורין שחביבה מלוה בשעתה : עיין דף ס"ח רע"ב)

מוסף רש"י

. אחוי בידיה. כלשון וליכנות ומומ (כריתות למיטרפסיה. לישנא אחרינא למלקותו שם). הדרן עלך מקום שנהגו

אחוי בידיה אי גדיא אי יסק לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה יהב שוחד ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף יבריך רחמנא ראשקליה ליששכר איש כפר ברקאי #למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא אמר רב אשי יששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין ידתנן ר"ש אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין במינן ת"ל יאם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא ברא דכתיב בעי עו אי בעי כבש לייתיה אי בעי עו לייתיה:

אלא שאמר אף בלשון נחוק: דאשקליה. שהשיא עונו וגמולו: למיטרפסיה. גמולו: לא פנא. לא שנה משנה וברייתה: כבשים קודמין לעוים. בכ"מ כתב כבש תחלה: אם כבש יביה לחטחת. כחן הקדים שעירה לכבשה דכתיב בפרשה עליונה והביא את קרבנו שעירת עזים וגו' והדר

אחוי בידיה. בלשון לחוק: אימחא

דמלכותה. לא דיו שלא אמר כמותי

אם כבש יביא וגר': אם כבש אם עו. 2 גבי שלמים מדלא הראה לך הכתוב רמו מובחר בזה מוה שמעת מינה ששניהן שוין: הדרן עלך מקום שנהגו וסליקא לה פסח ראשון

והלכות קרבן פסח ראשון בקצרה

מצות עשה לשחוט קרבן פסח בי"ד בניסן אחר חלות בכ"מ בעזרה. ואיש ואשה חייבין במלוה זודי. ובא מן הכבשים או העזים זכר בן שנה. ומי שביטלה במזיד והוא טהור ובדרך רחוקה לא היה חייב כרתם: ולא יהיה כזית חמץ בבית שום א' מהמתעסקים ואם היה חמץ ברשות אחד מהם לוקה והפסח כשריי. לכתחילה לריך לשחוט אותו אחר התמיד של בין הערבי׳ והקטרת והטבת נרותי [א] ובחול נשחט התמיד בז' ומחלה ונקרב בח' ומחלה[ב] ובשבת נשחט בו' ומחלה ונקרב בז' ומחלה והפסח אחריוש. הפטורין מקרבן ראייה פטורין מפסחש (מוס׳ פסחים דף ג׳:) ומצוה לכתחילה לחלק כל העם שעשו הפסחים לג' כתות בעזרה וכל כת לא פחות מל' בני אדם. נכנסה כת ראשונה עד שנתמלאה העזרה ונועלין הדלתות ושוחטין ואם נמצא בעל מום או טריפה שוחטין אחר אפי׳ בשבת אפי׳ מאה עד שיכשיר א' או עד שתחשך וידחה לפסח שני שהרי אנוס הוא[ג]. ויהא א' ממרס בדמו שלא יקרוש עד שיזרוק[ד] דם התמיד. והלוים קראו את ההלל בשיר כל זמן שחיטה והקרבה ואם גמרו ההלל ועדיין לא שלמו הכת מלהקריב שונים ואם שנו ולא שלמו מלהקריב משלשין ומעולם לא שלשו. ועל כל קריאה וקריאה מוקעין ג' תקיעות בחלולרות תקיעה תרועה תקיעה נועל כל פסח היו ט' תקיעות ומנין הקריאה והתקיעות מפורש בסוכה נד. ובתום׳ ד״ה שיירן והכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם מזרקי כסף ומזרקי זהב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב ולא היו מעורבין משום נוי. ולא היו למזרק שוליים כדי שלא יניחום ויקרוש הדם. שחט השוחט וקיבל הכהן ונותנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע הדם אלל הכהן הקרוב למובח ושופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. חזר וקיבל מזרק א' מלא ואח"כ החזיר הריקן. ואח"כ תולין הבעלים הפסח במסמרות של ברזל שהיו קבועין בכחלים ובעמודין ומי שלא מלא מקום לתלות לקח ממקלות דקים וחלקים שהיו שם והניחו על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הלואה והפרש ומוליא האימורין והם החלב שעל הקרב ויותרת הכבד וב' כליות והחלב שעליהן והאליה לעומת העלה ונותנם בכלי שרת ומולחן ומקטירן הכהן ע"ג מזבח כל פסח בפני עלמו. ואסור להביא האימורין לידי נותר. נטמח הבשר ונודע לו קודם זריקה אע"פ שחימורין טהורין לח יזרוק הדם ואם זרק לא הורלה ואם נודע לו אחר הזריקה הורלה. נטמאו האימורין והבשר קיים זורק הדם והבשר נאכל לערב. נטמאו הבעלים כל החבורה אחר שנשחט לא יזרוק ואם זרק לא הורצה וחייבין בפסח שני: כל שפסולו בגופו ישרף מיד. בדם או בבעלים תעובר צורתו ואח"כ ישרף (מיד). שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויולאת כת ראשונה ונכנסה כת שניה ילאה שניה נכנסה שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה שניה ושלישית. שלמה כת ג' וילאת רוחלים העזרה אפילו בשבת. חל י"ד בשבת מעשהו כמעשהו בחול לפי שקבוע לו זמן וא"א לעשותו קודם השבת אבל מה שהיה אפשר לעשות קודם השבת כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו בכלי אם היבלת לח וכדומה אסור או מה שאפשר לעשות אחר השבת כגון הדחת קרביו וללייתו וכדומה [ה] אינו דוחה שבת. שכח ולא הביא הסכין בע"ש אם לא הקדישו עדיין יניחנו בין קרני הכבש או בלמרו ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם הואיל וקבוע לו זמן. ובשבת לבד רשאין להקטיר האימורין כל הלילה לפי שחלבי שבת קרבין בי"ט: שלמו מלהקריב בחול בעל הזבח נוטל פסחו עם העור ומביאו לביתו בירושלים ובשבת לא היו רשאין להוליך פסחיהן לבתיהן אלא כת א' יוצאין בפסחיהן ויושבין בהר הבית וכת ב' יושבת בחיל וכת ג׳ עומדין במקומן בעזרה ושוהים הכל עד מ״ש:

ואחר שבא לביתו "צלאו וכילד צלאו נוטל אותו כולו שלא יחסר אבר ממנו ותוחבו מתוך פיו עד בית נקבותו בשפוד של עץ רמון ותולהו לחוך התנור שלה יגע בחרסית התנור והאש למטה וכרעיו ובני מעיו חולה לו ואין לולין אותו בתנור שגרוף האש או ע"ג כלי אבן או כלי מתכת לפי שלריך להיות ללי אש ולא ע"י ד"א ואם היה הכלי מנוקב ששולט בו האור צולין עליו. ואסור לאוכלו חי אפילו חלי ללי ומבושל אפילו לאחר ללייתו ומותר לסוך אותו בשעת ללייתו או לטבל בשעת אכילתו במי פירות חוץ ממים: ואחר שללאו אוכלו לערב וחותך הבשר ואוכל וחותך העלמות מן הפרק ומפרקן אם רלה וכשיגיע לגיד הנשה מוליאו ומניחו עם שאר הגידין והעלמות והקרומות שיולאין בשעת אכילה. ולא יאכל ממנו כזים ללי מבעו"י. וכל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת ואין מוליאין

ממנו מן החבורה שיאכל בה (אבל ב' חבורות יכולין לאכול פסח א' בב' מקומות) (כ"פ הכ"מ) ובשר הפסח שהוליאו בעקירה והנחה חוץ לחבורתו מן האגף ולחוץ נאסר באכילה. הפסח אינו נאכל אלא בהיקף מחיצה וב' חבורות שאוכלין בבית א' לריכין כל חבורה לעשות היקף מחילה לעלמן ואלו הופכין פניהם לכאן ואלו לכאן שלא יראו מעורבין וכלה מותרת להחזיר פניה ושמש א' שמשמש לשניהם והתחיל לאכול ואוכלו בפיו כשהולך לשמש לחבורה אחרת קופץ פיו ומחזיר פניו עד שמגיע אלל חבורתו נפרלה המחילה אינן אוכלין וכן אם נעשה מחילה בין חבורה א' אינן אוכלין עד שתסתלק: בתחילת הסעודה שנכנסו רק ב' מהחבורה לריכין להמתין על השאר אבל ג' שנכנסו בזמן הסעודה אין לריכין להמתין: נטמא מקלת האברים שורף את הטמאים ואוכל הטהורים. נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה כדי לביישן שלא נזהרו בו ונשרף מעלי המערכה ואם רלו הבעלים לשורפו בקש ובקנים משל עלמן שורפין. ונטמא מיעוטו והנותר שורפין בחלרותיהן מעלי עלמן. נטמאו הבעלים מקלתן אע"פ שהתחילו כבר לאכול ונטמאו זכו הטהורים בחלקם של טמאים אבל התחילו כולן לאכול ונטמאו מקלתן חלק הטמחים ישרף וה"ה אם מתו. אין הפסח נשחט ונזרק ונאכל אלא למנויו ולנמולים ולטהורים ולשם פסח. המאכיל פסח ראשון או שני למומר או גר תושב ולנכרי אף על פי שנימול מכין אותו מכת מרדות וישראל ערל שאכל פסח חייב מלהות: מילת בניו ועבדיו וטבילת שפחותיו של גדול מעכבתו מלישחט ולאכול הפסח ולא עבדיו ושפחותיו של קטן מעכבים את הקטן. לכתחלה לא ישחוט על יחיד ואם שחט לריך שיהיה ראוי לאכול את כולו וכן אין שוחטין אלא על מי שראוי לאכול כזית ממנו משעת שחיטה עד שעת זריקה. הרבה נמנין על פסח א׳ עד שיהא כזית לכל א' ונמנין על מוח שבראש אבל לא על הגידין הרכין שסופן להקשות ולא על מוח שבקולית. וכל זמן שלא נשחט עדיין יכולין למנות עליו ולמשוך ידיהן ממנו ואף כולן יכולין למשוך ממנו רק שישאר א' מהם ואין נמנין על שני פסחים כאחד וכשנמנה על שנים יאכל מן הנשחט ראשון. ואין צולין שני פסחים כאחד. אין עושין חבורה נשים ועבדים קטנים ועבדים אבל עושין חבורה כל אחד לעצמן ולכתחילה אין עושין חבורה כולה קטנים או חולים זקנים ואוננים וגרים. שחטו לכשרים ולפסולים כשר אבל זרק הדם לכשרים ולפסולים פסול שהזריקה חמורה שהוא עיקר הקרבן אפי׳ חישב בשעת שחיטה ע״מ לזרוק לכשרים ולפסולים פסול אבל חישב לזרוק שלא לאוכליו כשר שאין מחשבת אוכלין בזריקה. שוחט אדם בשביל אחרים שהן ברשותו כגון בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים אפי׳ שלא מדעתן ומי שאינו ברשוחו שוחט עליו מדעתו ממין שלוה לו ואם שינה פסול ובנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואשתו כ"ז שלא מיחו הוי מדעתן. ואין שוחטין על חלי עבד וחלי בן חורין: זמן אכילת הפסח מן התורה כל הלילה ומדרבנן עד חלות ומה שנותר עד הבוקר באש תשרף: טעון הלל בשעת אכילתו. אסור לשבר עלם מפסח טהור שיש עליו כזית בשר או שיש בו מוח אפי׳ לאחר זמן אכילתו אפי׳ מפסח שנפסל ובלבד שהיתה לו שעת הכושר בשחיטה חריקה. לפיכך שורפין עלמות הפסח בכלל הנותר שלא יבוא לידי תקלה. וכל הנאכל בשור הגדול אחר שנתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר ללייתו: סכשמקריבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאוכלים מרובים מקריבין חגיגה עמו כדי שיהא הפסח נאכל על השובע ואוכל מחגיגה תחלה ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הזבח ובאחרונה אוכל מגוף הפסח כדי שיהא הפסח גמר שביעה ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הפסח ואוכל אפי׳ כזים מבשר הפסח ואינו טועם אחריו כלום. והחגיגה נאכלת כשאר שלמים. ובשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן זמן אכילתו כפסח עלמו. מי שאבד פסחו ומלאו אחר שהפריש פסח אחר יקריב איזו שירלה והשני יקריב שלמים. פסח שנתערב בשלמים יקריב כולו שלמים ומעות פסח שנחותר יקריב ג"כ שלמים ופסח שלא בזמנו יקריב שלמים. מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן בי"ד שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן בי"ד בין קודם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנוחיהן ביד ב"ד שמא יפשעו: מצורע שחל שמיני שלו בי"ד וראה קרי בו ביום הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים. ישראל ערל שמל בע"פ שוחטין עליו אחר שמל אבל גר שמל וטבל בי"ד אין שוחטין עליו: מי שבא בבית הפרס ה"ז מנפח והולך ואם לא מלא עלם ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו וכן בית הפרס שנידוש טהור לעושה פסח:

(יתר הלכות הפסח יבואר לקמן דף צמ. בחלכות פסח שני)